

mindelighed og særlig fuldt berettiget ligeoverfor saadanne Medlemmer, om hvem der ikke er nogen Grund til at formode, at de ikke kunne føle sig bundne ved at sværge ved det, som nævnes i den gangse Edsformular. Det er nu saa, at Formanden naturligvis ikke skal optræde som Rigsdagsmændenes Skriftefader, og det er da i sin Orden, at han, naar der ikke foreligger Udtalelser, som tyde paa det Modsatte, gaar ud fra den Forudsætning, at Rigsdagsmanden med god Samvittighed kan aflægge Eden efter den gangse Edsformular. Ganste andelsedes stiller det sig imidlertid, naar der er en Rigsdagsmand, som paa en fremtrædende Maade har udtalt Anskuelser, der staa aldeles i Strid med Edsformulærens Indhold. Man har sagt: Formanden skal alligevel uden videre tilstille ham Edsformulæren, som han da kan underskrive. Jeg vil hertil sige: Det vilde være imod min religiøse Følelse, om Formanden gjorde det. Det Argument, som man har anført, at Rigsdagsmanden har Ret til, om han vil, at aflægge Eden efter denne Formular, er for mig ikke afgjørende; thi Hensynet til hvad Rigsdagsmanden tror, han kan forsvare for sin Samvittighed, er ikke det eneste Hensyn, der er at tage. Der er ogsaa andre Hensyn, som maa tages: der maa tages Hensyn til, om man kan betragte denne Ed som forpligtende for ham, og der maa tages Hensyn til, om det ikke vilde stride mod Folkets religiøse Følelse, vilde vække Forargelse, om Rigsdagsmanden aflagde Eden efter denne Formular. Det forekommer mig, at i saadant Tilfælde maatte Formanden gaa en anden Vej. Der kan være forskellige Fremgangsmaader, som han kan vælge imellem. Han kan forudsætte, at det efter de Udtalelser man har fra den valgte Rigsdagsmand, ikke kan tilstedes ham at aflægge Eden efter den gangse Formel. Formanden maa da se at træffe Foranstaltninger til at skaffe en anden Edsformular tilveiebragt, som han kan tilstille den Valgte. Men hvad der kan tale imod denne Fremgangsmaade, er dette, at Formanden jo ikke kan vide, om den valgte Rigsdagsmand ikke, efter at han kom med sin Udtalelse, har forandret Standpunkt og forandret Overbevisning. Ja, det er ikke Noget, som er saa uhyrt, som i mindste Maade vil kaste Skygge over Rigsdagsmandens Alvor, om han havde stiftet Standpunkt. Det er ikke Noget saa ualmindeligt, at et Menneske ligesom ved et pludseligt Gjennembrud bliver Christen. Der kan naturligvis være gaaet mange Overveielser og megen Grublen og Granfkning forud, saaledes at det, der ser ud som et pludseligt Gjennembrud er Fruigten af en lang Overveielse, en lang Kamp og Strid. Denne Fremgangsmaade, tror jeg, derfor ikke vilde være den reite at følge. En anden Fremgangsmaade er den, at Formanden afsæfser den valgte Rigsdagsmand en Forklaring over hans religiøse Standpunkt, og naar han har faaet denne Forklaring, da afgjør, om han mener

at kunne tilstille ham den gangse Edsformular paa egen Haand, eller om han mener først at maatte have en Raadsforstel med Thinget derom. Dette kunde synes at være en temmelig korrekt Fremgangsmaade; men jeg vil dog formene, at denne Fremgangsmaade snarere kunde indeholde noget Saarende og Krænkende for den valgte Rigsdagsmand end den, der her er fulgt. En tredje Fremgangsmaade er den, at Formanden vel tilstiller den valgte Rigsdagsmand den gangse Edsformular, men med en Skrivelse, hvori han gjør ham opmærksom paa, at han muligens kan faare Befolkningens Følelser, hvis han efter de Udtalelser, som ere fremkomne fra ham, underskriver den, idet han da tillige henstiller til ham, om han ikke anser det for rigtigere, at der skaffes en anden Edsformular tilveie. Naar Formanden bruger denne Fremgangsmaade overfor den valgte Rigsdagsmand, saa gaar han naturligvis ud fra den Forudsætning, at den valgte Rigsdagsmand er en alvorslig Mand, en Gentleman, og det kan jo aldrig være nogen Fornærmelse for den valgte Rigsdagsmand, at Formanden gaar ud fra en saadan Forudsætning. Dette er de forskellige Fremgangsmaader, som jeg tror kunne følges. Jeg skal nu forlade disse almindelige Betragtninger for at gaa over til det enkelte Tilfælde, som nu foreligger. Jeg føler fuldt vel, at jeg saa kommer ind paa et Emne, hvor man maa være meget varsom, og jeg vil haabe, at jeg skal kunne udtale mig saaledes, at den høitærede Formand ikke skal være nødsaget til at gribe til Kloften for at kalde mig til Orden; men skulde det Uheld indtræffe, at jeg bliver kaldt til Orden, saa vil jeg dog trøste mig med, at det er første Gang, at jeg er bleven kaldt til Orden her i Rigsdagen, men at det ikke er første Gang, at en Rigsdagsmand er bleven kaldt til Orden. Den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 2den Valgtreds (Berg) blev igaar endog kaldt 2 Gange til Orden og vilde saaledes, hvis Formanden havde været meget streng, have kunnet være afskaret fra at tage Del i Debatten.

Formanden (Kraabe): Inden Forhandlingerne gaa videre, tillader jeg mig, da den ærede Taler gjør en Standsning i sit Foredrag, at benytte Leiligheden til at indsende en Bemærkning, som maatte kunde forebygge en Misforstaaelse. Det ærede Medlem sagde efter at have fuldført en Udvikling, at han nu vilde gaa over til det Tilfælde, som forelaa her. Jeg tillader mig her at henlede det ærede Medlems Opmærksomhed paa, at det ikke er noget bestemt Tilfælde, der foreligger her. Det, som er foreslaaet, er en Udtalelse af Thinget om, hvad der skulde være gjældende med Hensyn til Anvendelsen af Forretningsordenen og den Bestemmelse, der maa være gjældende for Formandens Virksomhed. Naar det Tilfælde, som har